

2(26)

РЕГІОНАЛЬНА
БІЗНЕС-ЕКОНОМІКА
ТА УПРАВЛІННЯ

2010

З М І С Т

ВСТУП.....	2
Теорія та механізм регулювання регіональної економіки	
ВИШНЕВСЬКА О.М. Ресурсний потенціал суб'єктів макросередовища	3
МАСЛАК О.І. Методи дослідження інноваційного розвитку промисловості	11
РУДЬ Н.Т. Фактори постіндустріального розвитку економіки регіону	21
ФОМІШИНА В.М. Виробництво і споживання в системі критеріїв сталого розвитку на регіональному рівні.....	31
ШЕВЧУК Л.Т. Сучасний стан та перспективний розвиток сфери виробництва інформаційних технологій.....	40
Форми організації бізнесу, менеджменту і виробництва	
ВОЛОЩУК К.Б. Використання індикаторів для оцінки інновативності національної та регіональної економіки.....	48
ГЕОРГІАДІ Н.Г., КНЯЗЬ С.В. Концептуальні засади інтегрованості систем управління інноваційним розвитком машинобудівних підприємств	57
МАЗУР К.В., ЦІХАНОВСЬКА В.М. Формування інноваційної інфраструктури України.....	69
РЕДЧИК В.М. Проблеми побудови стратегії інноваційного розвитку Вінницької області.....	77
ШОТІК Т.М. Аналіз розвитку машинобудівної галузі України: інноваційний аспект.....	87
Бізнес-економіка, фінанси, облік і аудит	
ДІДУР С.В., ГРИШКО Н.Є., ПУГАЧОВА Т.А. Моделювання процесів аналізу та попередження економічної небезпеки машинобудівного підприємства	94
ГРЕШКО Р.І. Механізм фінансової санації промислових підприємств у досудових умовах її здійснення.....	100
КВЯТКОВСЬКА Л.А. Оцінка та особливості розвитку виробничого потенціалу підприємства (на прикладі машинобудівних підприємств Полтавщини).....	107
ПІДГУРСЬКИЙ О.І. Моделювання процесів обслуговування незалежних черг трансакцій.....	115
ПОТАПОВА Н.А., КИШ Л.М. Баланс міжгалузевих пропорцій ресурсного потенціалу регіону в умовах трансформаційної економіки.....	123
ТРИГОБ'ЮК С.С. Аналіз машинобудування України в контексті розвитку стратегічного планування підприємств.....	131
Управління бізнесом і соціальним прогресом у регіоні	
НЕБАВА М.І. Удосконалення управління соціальним захистом населення регіону.....	137
ЗУБ М.Я. Оцінка рівня розвитку системи кон'юнктурного забезпечення регіонального ринку праці.....	145
НЕЧИПОРУК А.А. Формування трудового потенціалу у рослинництві: регіональний аспект.....	151
До відома авторів.....	160

УДК 330.341.1(477)

МАЗУР Катерина Василівна

кандидат економічних наук, доцент

ЦІХАНОВСЬКА Вікторія Михайлівна

кандидат економічних наук

ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ УКРАЇНИ

Розглянуто сутність і складові загальної системи інноваційної інфраструктури, проаналізовано сучасний стан та тенденції розвитку інноваційної інфраструктури України, визначено проблеми і напрями розвитку інноваційної інфраструктури країни.

Ключові слова і вирази: інновації, інноваційна інфраструктура, інноваційна діяльність, інноваційна політика.

The essence and components of the general innovative infrastructure are considered, modern state and tendencies of the development of innovative infrastructure of Ukraine is analyzed, the problems and approaches of the state innovative infrastructure development are determined.

Keywords: innovation, innovative infrastructure, innovative activity, innovative politics.

Постановка проблеми та її зв'язок з важливими науковими і практичними завданнями. Вирішальним чинником розвитку суспільства на сучасному етапі є активний інноваційний розвиток економіки, який комплексно об'єднує виробництво, науку, освіту, управління, фінанси, культуру та інші складові суспільного життя. Динамічне посилення інноваційних процесів притаманне всім розвиненим країнам, особливо країнам "Золотого мільярду". Саме інноваційна орієнтація підприємницької діяльності забезпечувала зміцнення ринкових позицій суб'єктів господарювання та підвищення рівня і якості життя населення.

Входження України до світового господарства і адаптація до вимог європейського співтовариства зумовлює необхідність формування нових підходів до розвитку інноваційної моделі розвитку економіки. В основі інноваційної політики має бути створення сприятливого інвестиційного клімату, а також формування дієвих структур для її реалізації і налагодження ефективного механізму взаємодії між ними.

Сучасний етап ринкової трансформації економіки України потребує розбудови таких елементів економічної системи, які здатні забезпечувати сприятливі умови для здійснення господарської діяльності і слугують інструментами впливу на загальну конкурентоспроможність країни.

Аналіз досліджень та публікацій. Дослідженню проблем інноваційного розвитку і формування інноваційної інфраструктури приділена велика увага в економічній літературі. Зокрема, вагомий внесок зробили такі вчені, як В.Александрова, О.Амоша, О.Власенко, В.Гесць,

О.Даций, М.Долішній, Я.Жаліло, О.Жилінська, Ю.Макогон, В.Осецький, В.Семиноженко, В.Соловйов, В.Стогній багато інших.

У багатьох дослідженнях аналізується роль і функції інноваційної інфраструктури як найважливішого чинника інноваційного розвитку. Водночас формування інноваційної моделі розвитку України, що передбачає модернізацію системи управління високотехнологічними секторами національного господарства, забезпечення високої ефективності суспільного виробництва з метою виходу на світові ринки, потребує удосконалення інноваційної інфраструктури з використанням різноманітних інструментів державного регулювання.

Метою дослідження є розгляд сутності і складових загальної системи інноваційної інфраструктури, аналіз сучасного стану та тенденцій розвитку інноваційної інфраструктури України, визначення проблем і напрямів підвищення ефективності функціонування інноваційної інфраструктури країни.

Виклад основного матеріалу дослідження із обґрунтуванням одержаних результатів. Динаміка розвитку суспільства в умовах трансформаційної економіки визначається ефективністю інноваційних процесів, які відбуваються в різних сферах життя. Розширення і розвиток інноваційної діяльності стає одним з найважливіших системних чинників підвищення рівня конкурентноздатності та національної безпеки держави.

Інтеграція України у світовий економічний простір вимагає підвищення частки інноваційної продукції до 30% та кількісного збільшення надання високотехнологічних послуг. Відтак, одним з найважливіших завдань державної політики України є формування інституціональних механізмів та інфраструктури інноваційної моделі економіки.

Згідно з Законом України "Про інноваційну діяльність" інноваційна інфраструктура являє собою сукупність підприємств, організацій, установ, їх об'єднань, асоціацій будь-якої форми власності, що надають послуги із забезпечення інноваційної діяльності (фінансові, консалтингові, маркетингові, інформаційно-комунікативні, юридичні, освітні тощо) [1]. Інноваційна інфраструктура є своєрідним «поживним середовищем», яке забезпечує сприятливий фон для взаємодії об'єктів інноваційної діяльності. Подібне середовище включає систему необхідних соціальних, юридичних, економічних, інформаційних та інших інститутів, що підтримують як інноваційну діяльність, так і самих новаторів.

Інноваційна інфраструктура є підсистемою ринкової інфраструктури та спеціалізується на наданні лише тих послуг, що споживаються у процесі створення інновацій, що передбачає отримання комерційного ефекту від впровадження результату науково-технічної діяльності.

Основними елементами інноваційної інфраструктури є державні інноваційні фінансово-кредитні установи, венчурні компанії та

фонди, зони інтенсивного науково-технічного розвитку (технополіси), технологічні парки (технопарки), інноваційні центри (технологічні, регіональні, галузеві), інкубатори (інноваційні, технологічні, інноваційного бізнесу), консалтингові (консультаційні) фірми та ін.

Як показує світовий досвід, повноцінною можна вважати систему інноваційної інфраструктури, наведену на рис.1.

Рис.1. Загальна система інноваційної інфраструктури

Поява інноваційної інфраструктури зумовлена потребою суб'єктів інноваційної діяльності у функціях, які вона спроможна реалізувати, а також тим, що суб'єкти інноваційної діяльності, за умови існування та функціонування інноваційної інфраструктури, досягають вищого рівня ефективності, аніж без неї. Інноваційній діяльності притаманні багатостадійний характер і багатоманітність організаційних форм впровадження, що потребують адекватних сполучних ланок, якими є об'єкти інноваційної інфраструктури [2].

Світовий досвід становлення технологічного ринку в США, Японії, Швеції, Тайвані і ін., показує, що основним елементом де-

ржавної політики в розвинених країнах є програми стійкого розвитку і створення технокополісів і технопаркових структур як інноваційних центрів. Економічний розвиток на зразок технокополісів і технопарків перетворює периферійні області з відносно відсталою економікою у високорозвинуті регіони, забезпечені високими технологіями в різних сферах промислового і сільськогосподарського виробництва, транспорту, зв'язку. При цьому розв'язуються регіональні завдання соціального розвитку, зокрема, створення додаткових робочих місць, підготовка власних фахівців, створення інфраструктури і ін.

У розвинених країнах ці структури розміщуються при великих наукових центрах. Користувачами технопарків виступають маленькі приватні фірми, засновані, як правило, молодими вченими, які прагнуть започаткувати конкурентоспроможний бізнес. Без відповідної допомоги, на початковому етапі, поява високотехнологічного бізнесу просто неможлива. Чим складніша наукова концепція, закладена в основу бізнес-проекту, тим більша підтримка має бути надана. Зазвичай послуги технопарку після відповідного обговорення бізнес-проекту незалежні експерти надають на період до 5-7 років, протягом якого необхідно відпрацювати технологію, знайти партнерів і, найголовніше, — споживачів продукції. Фінансова діяльність компанії протягом цього періоду перебуває під безпосереднім контролем банку, який може надати необхідну допомогу і контролює кожну угоду і стежить за тим, аби всі зусилля започаткованої справи, були спрямовані на розвиток бізнесу.

Виклики економічного розвитку України обумовлюють потребу посилення регіональних аспектів інноваційного розвитку, розбудови в кожному регіоні регіональної інноваційної системи, створення ефективної інфраструктури інноваційної діяльності, функціонування якої було б спрямоване на активізацію інноваційних процесів, забезпечення високих темпів економічного розвитку.

Розвиток інноваційної діяльності в різних регіонах України характеризується нерівномірністю, що значною мірою зумовлено рівнем розвитку інноваційної інфраструктури.

Аналіз наявної в Україні інфраструктури інноваційної діяльності передусім свідчить про її нерозвиненість, функціональну незавершеність, неспроможність охопити усі ланки інноваційного процесу. Сформовано лише окремі елементи інноваційної інфраструктури. Так, станом на початок 2009 року в усіх регіонах України діяло лише 24 інноваційних центри, 28 науково-навчальних центрів, 11 інноваційних бізнес-інкубаторів, 5 центрів інновацій та трансферу технологій, 23 центри комерціалізації інтелектуальної власності, 21 науково-впроваджувальне підприємство, 19 регіональних центрів науково-технічної та економічної інформації, 10 інноваційно-технологічних кластерів, функціонують нечисленні консалтингові фірми та небанківські фінансово-кредитні установи. У регіонах

Україні практично відсутні венчурні фонди, а створення центрів трансферу технологій знаходиться лише на початковій стадії.

Суттєвою ознакою розвитку інноваційної інфраструктури в Україні також є нерівномірність їх розподілу за регіонами. Найвищий інноваційний потенціал зосереджений в м. Київ та Київській області. Зокрема, на Київщині діють інноваційні центри різного типу, які накопичують досвід успішного супроводу інноваційних проєктів на різних стадіях – Північний регіональний центр інноваційного розвитку, Інноваційний центр КП “Центр високих технологій та інновацій”, Білоцерківський інноваційний бізнес-інкубатор, “Бізнес-інкубатор” та інші.

Спостерігається активізація вузівського сектору, радою ректорів якого розроблений проєкт концепції “Університетські технопарки України”. Розвиток інноваційної діяльності значною мірою забезпечують: технологічний парк “Київська політехніка”, створений на базі Національного технічного університету України “Київський політехнічний інститут”; “Агротехнопарк” при Національному університеті харчових технологій; технопарк “Напівпровідникові технології й матеріали, оптоелектроніка та сенсорна техніка”, створений при інституті фізики напівпровідників; Інститут електровзарювання імені Є.О.Патона.

Ряду регіонів притаманний переважний розвиток окремих елементів інноваційної інфраструктури. Так, у Полтавській області створено 3 інноваційних бізнес-інкубатори, у Луганській – 5 науково-навчальних центрів, 4 наукововпроваджувальних підприємства, 9 небанківських фінансово-кредитних установ, в Рівненській області діє 8 науково-впроваджувальних підприємств, в Івано-Франківській представлені майже всі елементи інноваційної інфраструктури – технологічний парк, інноваційний бізнес-інкубатор, дослідницький центр з питань інновацій, центр науково-технічної та економічної інформації, інноваційно-технологічний кластер, 3 центри комерціалізації інтелектуальної власності та 3 навчально-наукових центри. Достатньо розвиненою порівняно з іншими регіонами України є інноваційна інфраструктура у Донецькій, Хмельницькій, Житомирській, Миколаївській та Харківській областях. Вінницька область відноситься до регіонів, де інфраструктура підтримки інноваційного розвитку поки що не сформована.

Разом з тим, є області, де інноваційна інфраструктура представлена лише регіональним центром науково-технічної та економічної інформації (Сумська) або інноваційним центром (Чернігівська).

Передумовою розвитку інноваційних процесів в Україні можна вважати розроблені та затверджені регіональні інноваційні програми, в яких стратегічною метою діяльності цих регіонів визначено формування інноваційної моделі розвитку економіки. Такі програми було затверджено, зокрема, в Черкаській області: “Обласна програма науково-технічного та інноваційного розвитку на 2008-

2011 роки”, Запорізькій: “Цільова економічна програма інноваційного розвитку Запорізької області на 2008-2012 роки”. У Вінницькій області: “Стратегія економічного і соціального розвитку Вінницької області на 2005-2015 роки” передбачає утвердження інноваційної моделі розвитку та інституційні перетворення інфраструктури інноваційної діяльності.

Реалізація зазначених програм має створити підґрунтя для активізації інноваційної діяльності, створення інноваційної, науково-виробничої інфраструктури, забезпечення інтеграції освіти, науково-технічної сфери та виробництва як передумов інноваційного розвитку економіки регіонів.

У деяких регіонах, зокрема у Вінницькій області, активно проводяться інформаційні заходи щодо активізації інноваційної діяльності, зокрема, виставки, конференції, ярмарки, організовуються тематичні круглі столи.

Стратегічні цілі державної політики в інноваційній сфері реалізуються не інакше, як через інноваційну інфраструктуру, що являє собою сукупність взаємопов'язаних та взаємодіючих організацій та інституцій, які своєю діяльністю охоплюють увесь інноваційний цикл – від генерації науково-технічної ідеї до реалізації нововведення. Тому МОН України було розроблено та затверджено рішенням Уряду Державну цільову економічну програму “Створення в Україні інноваційної інфраструктури на 2009-2013 роки” (постанова від 14.05.08 № 447), яка визначає організаційно-економічні умови здійснення технологічного прориву та формування постійної потреби в розробці та реалізації інновацій, ефективному використанні науково-технічного, інноваційного та освітнього потенціалу.

Оптимальним варіантом розвитку інноваційного середовища є налагодження тісного контакту між державою, безпосередньо зацікавленою в зростанні інновацій, що підвищують соціально-економічне благополуччя громадян, освітою в особі вищих навчальних закладів, що виступають як джерело інноваційних ідей, і бізнесом, здатних здійснити фінансування інноваційних розробок. Можливість здійснити вищезазначене завдання надає створення мережі технопарків.

Нині в Україні система технологічних парків є чи не єдиним позитивним прикладом дієвого механізму із забезпечення реалізації державної інноваційної політики. При реалізації проектів технологічних парків на ринку України з'являється вітчизняна конкурентноздатна продукція, що сприяє заміщенню імпорту та позитивно впливає на українську економіку.

Реалізація інноваційних проектів дозволила технопаркам за період з 2000 року створити стабільно діючі виробництва інноваційної продукції, що продовжують нарощувати обсяги випуску та наповнювати державний та місцеві бюджети і після закінчення терміну дії спеціального режиму. Річний випуск інноваційної продукції за проектами технопарків збільшився в 16,7 разів (з 0,18

млрд. грн. 2001 р. до 3 млрд. грн. 2007 р.). Всього за цей період було реалізовано 11,4 млрд. грн. інноваційної продукції, з яких більше 14% за кордоном. За час існування технопарків перерахування до бюджету і державних цільових фондів склали 839 млн. грн., що значно перевищує всі види державної підтримки за цей період (477 млн. грн.). 95% інноваційної продукції випущено за проектами „академічних” технопарків.

22 травня 2007 року у Вінниці відбулася урочиста церемонія підписання угоди про співробітництво між корпорацією «Науковий парк “Київська політехніка”» та Вінницькою обласною державною адміністрацією. Угодою, зокрема, передбачається створення у Вінницькій області філіалу першого в Україні технополісу на кшталт Силіконової долини у США, яка є всесвітньо відомим прикладом успішного розвитку інноваційної інфраструктури завдяки підтримці академічних центрів з боку держави та залученню бізнесу для інвестування наукових розробок.

Проте 2009 року активність технопарків практично зведено до нуля: кількість діючих проектів технопарків зменшилася у 7 разів (з 108 до 17). При чому 11 проектів було зареєстровано в останні 2 роки, тоді як з 2005 по кінець 2007 року не було зареєстровано жодного. Загальний обсяг реалізованої інноваційної продукції співставний з показниками 2000-2002 року і становить у першому півріччі 2009 року лише 227,5 млн. грн., що у 6,7 разів менше за результати першого півріччя 2007 року. Платежі до бюджету та державних цільових фондів скоротились з 123,1 млн. грн. за перше півріччя 2007 року до 13,6 млн. грн. за перше півріччя 2009 року.

Невиконання законодавчою та виконавчою гілками влади положень законів, спрямованих на створення сприятливих умов для суб'єктів інноваційної діяльності, а також його часті зміни, призупинили стрімку динаміку розвитку та розбудови цієї інноваційної мережі в Україні. Для вирішення існуючих проблем у цій сфері необхідна скоординована діяльність всіх органів державної влади та органів місцевого самоврядування для розв'язання першочергових завдань у сфері інноваційної діяльності на державному, регіональному та галузевому рівнях.

Динаміка розвитку сучасного суспільства визначається ефективністю інноваційних процесів, що відбуваються в різних сферах життя. Розширення і розвиток інноваційної діяльності стає одним з найважливіших системних чинників підвищення рівня конкурентоздатності та національної безпеки країни.

Формування інноваційної інфраструктури повинне базуватись на таких принципах: адекватність інфраструктури рівню розвитку регіону, відповідність реальним потребам, раціональне територіальне розміщення, функціональна концентрація на гострих проблемах інноваційної діяльності, доступність послуг для підприємців (територіальна, інформаційна, вартісна), залучення державних і недержавних ресурсів.

З метою удосконалення інноваційної інфраструктури слід ширше залучати науково-технічний потенціал регіону.

На цьому етапі важливими завданнями залишається упорядкування діяльності існуючих об'єктів інноваційної інфраструктури та координація процесів створення і розвитку нових установ, їх організації та методичне забезпечення. Для мотивації бізнесу до інновацій, необхідно створювати адекватні правові, економічні, податкові механізми, всіляко сприяти розвитку інноваційної інфраструктури [5].

Висновки. Становлення інноваційної інфраструктури об'єктивно зумовлене: зростанням потреб суб'єктів інноваційної діяльності в послугах, що нею надаються; рівнем розвитку національної науково-технічної сфери; наявністю науково-технічних розробок, які можуть бути комерціалізовані; інноваційна інфраструктура в Україні пройшла етап становлення.

Інноваційна інфраструктура повинна охоплювати усі ланки інноваційного процесу (освіту – наукову та науково-технічну діяльність – виробництво – споживання). Для розвитку інноваційної інфраструктури необхідно: створювати на регіональному рівні спеціалізовані інформаційні технології, як основні елементи для залучення і об'єднання зацікавлених суб'єктів в інноваційній діяльності; спираючись на спеціальні інформаційні технології формувати регіональні технічні центри з впровадження інновацій, як базові елементи інноваційної інфраструктури; опираючись на науково-технічні дослідження та напрацювання технічних центрів з впровадження інновацій, створювати відповідні кластери, центри трансферу технологій, бізнес-інкубатори та інші угруповання по впровадженню інновацій відповідно до потреб регіону; формування національної інноваційної інфраструктури здійснювати на підставі обґрунтовано розроблених обласних програм інноваційного розвитку і затверджених національних програм, як інноваційного розвитку, так і розвитку економіки в цілому, оскільки національна програма інноваційного розвитку має забезпечувати розвиток економіки. Для вирішення питання активізації інноваційної діяльності підприємств на мікрорівні треба створити відповідне економіко-правове середовище, яке б стимулювало товаровиробника впроваджувати науково-технічні розробки та інновації і включало механізм активного державного регулювання.

Список використаних джерел та літератури:

1. Закон "Про інноваційну діяльність" від 04.07.2002 № 40-IV // ВВР. – 2005. – № 36, Ст. 266 зі змінами та доповненнями
2. Жилінська О.І., Чеберкус Д.В. Розвиток інноваційної інфраструктури // *Фінанси України*. – 2005. – № 7. – С. 57-67.
3. Стратегія економічного і соціального розвитку Вінницької області на 2005-2015 роки.
4. Постанова Кабміну України від 14.05.2008 р. № 447 "Про затвердження Державної цільової економічної програми "Створення в Україні інноваційної інфраструктури" на 2009 – 2013 роки"
5. Нежиборець В. Інноваційна інфраструктура: проблеми, перспективи, рішення // *Теорія і практика інтелектуальної власності*. – 2007. – № 5. – С. 60-69
6. <http://www.ukrstat.gov.ua>